

TLM_Lausunto_TORNIO_Arpela_sähköverkon saneeraus_09062026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**TORNIO, SÄHKÖVERKON SANEERAUS ARPELASSA**

Tornionlaakson museolta on pyydetty lausuntoa Tornionlaakson sähköverkon jakeluverkon saneeraussuunnitelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu yleissuunnitelmakartta Tornion Arpelan (11.5.2026) hankealueelta. Lisäksi Tornionlaakson Sähköverkko on toimittanut museolle aluetta koskevan yleissuunnitelman (9.9.2025). Yleissuunnitelmat poikkeavat hieman toisistaan, ja museo lausuu tässä uudemmassa suunnitelmasta. Tornionlaakson museo toimii alueellisena vastuumuseona vastaten toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Saneeraussuunnitelma

Arpelan suunnitelma-alueella on tarkoitus rakentaa sekä 20 kV ilmajohtoa, että 20 kV ja 0,4 kV maakaapelia. Uusi ilmajohto sijoittuu välille Sihtuunantie 100–457 sekä Vojakkalanahontien varteen Sihtuunantien risteyksestä Vojakkalanahontie 70 tienoille. Sihtuunantien varteen rakennetaan kaksi uutta pylväsmuuntamoita. 20kV maakaapelia, 0,4kV runkokaapelia sekä 0,4kV liittymiskaapelointia rakennetaan yleissuunnitelman mukaan Vojakkalanahon alueelle sekä Isreelitien – Könöläntien, Paakkolantien, Lampisentien ja Rautiontien varsille. Kaapelit sijoittuvat karttojen mukaan vaihdellen teiden molemmille puolille.

Alueelle rakennetaan suunnitelman mukaan kolme uutta puistomuuntamoita, sekä noin 23 uutta jakokaappia. Suunnitellut puistomuuntamot ovat lausuntopyynnön ja sen liitteiden mukaan erikokoisia, suurimman ollessa kooltaan 2320x2600 ja pienimmän 2320x1200. Muuntamot ovat harjakattoisia ja ilmeisesti peltikuorisia värityksen ollessa seinissä RAL 7024 grafiitin harmaa ja katossa RAL 9005 musta. Suunnitelmasta ei ilmene jakokaappien koko, tyyppi tai väritys eikä se korvataanko uudella maakaapeloinnilla ilmajohto vai olemassa oleva maakaapeli, mutta ilmeisesti kyseessä on osittain olevan ilmajohdon korvaaminen kaapelilla ja osittain olevan ilmajohdon siirtäminen tien varteen. Suunnitelmapiirrosten mukaan samalla asennetaan valokuitua Isreelitien ja Könöläntien varsille. Saneeraus on tarkoitus toteuttaa kesällä 2026.

Suunnittelutilanne sekä rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015) ja Tornion yleiskaavan 2021 (2009) alueille sekä osittain Tornion yleiskaavan Arpelan tarkennusalueelle. Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Yleiskaavassa kaapeloinnit sijoittuvat kyläalueille (AT-1 ja AT-2) ja ilmajohto pääosin maisemallisesti

Tornionlaakson museon johtaja

09.06.2026

§ 82/2026

tärkeälle peltoalueelle (MA) ja maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M). **Vojakkalanho** sekä **Kummunmäki** Paakkolantien, Isreelitien ja Könöläntien risteysalueella on osoitettu yleiskaavassa paikallisesti arvokkaiksi kulttuuriympäristöiksi (sk/p), jonka kaavamääräyksen mukaan *Alueen perinteinen rakenne ja rakentamisen mittakaava tulee säilyttää. Kyläalueilla tiestön linjaukset ja vanhat pihapiirit viljelyksineen on pyrittävä säilyttämään. Uusia rakennuspaikkoja suunniteltaessa tulee noudattaa perinteistä sijoittelutapaa ja pihapiirin muodostusta. Alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa ilman MRL 127 §:ssä mainittua lupaa.*

MA-alueen yleiskaavamääräys on seuraava: *Haluamme, että maiseman ja kyläkuvan kannalta tärkeitä peltoalueita, joiden yli avautuu laajoja näkymiä laaksoihin ja vesistöjen yli vastarannalle, säilytetään viljelykäytössä. Haluamme säilyttää hoidetun kulttuuriympäristön, jolla on merkittävä vaikutus alueen viihtyisyyteen, paikkakunnan imagoon ja vetovoimaan asuinalueena ja matkailukohteena. Siksi määräämme MRL 43.2 §:n nojalla, että uudisrakentaminen sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan maatilojen talouskeskusten yhteyteen, metsäsaarekkeisiin tai pellon ja metsän rajan tuntumaan niin, ettei yhtenäistä peltoaluetta pirstota ja rannat säilyvät rakentamisesta vapaana. Rakentamisessa ja muita toimenpiteitä toteutettaessa on huolehdittava siitä, ettei alueen maisemallisia arvoja vaaranneta. Alueella ei myöskään saa suorittaa maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden laaja-alaista uudistushakkuuta alle 3 ha:n metsäsaarekkeissa tai istuttamista tai muuta siihen verrattavaa toimenpidettä ilman MRL 128 §:ssä mainittua lupaa. Rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 1 hehtaari. Lisäksi suosittelemme, että valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön ja maisema alueeseen liittyvät, kyläkuvan kannalta tärkeimmät peltoaukeat säilytetään viljelykäytössä.*

Lähimmät valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tai maisema-alueet sijaitsevat yli 15 kilometrin päässä suunnittelualueesta. **Arpelan kyläkeskuksen** maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (sk/m) sijaitsee noin 200–300 metrin päässä Sihtuunantien itäpuolella.

Kyläalueiden lisäksi suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee yleiskaavassa maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaaksi suojelukohteeksi osoitettu **Arpelan saha ja mylly** Kaakamajokivarressa. Tämän lisäksi suunnittelualueelta, erityisesti Kummunmäeltä on inventoitu Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa (2006–2007) muutamia rakennetun kulttuuriympäristön kohteita.

Sähköverkon saneeraussuunnitelma ja rakennettu kulttuuriympäristö

Uusi ilmajohto Sihtuunantien ja Vojakkalanahontien varsilla sijoittuu pitkälti maisemallisesti arvokkaalle peltoalueelle, jossa olemassa oleva ilmajohto sijoittuu eri tavalla. Maisemallisesti ja kyläkuvallisesti arvokkaalla peltoaukealla on säilynyt muun muassa jatkuvasti harvinaisemmiksi käyviä latoja. Ilmajohto tuo osittain uuden elementin maisemaan. Sinänsä yksittäiset matalajännitteiset ilmajohdot on pitkään olleet osa maaseudun peltomaisemia, jolloin yksittäisen ilmajohdon sijoittaminen Sihtuunantien varteen ei poikkea muista vastaavista alueista. Vojakkalanahontien varteen uusi ilmajohto sijoittuisi tien pohjoispuolelle. Tien varressa on nykyisellään katuvalotolpat, jotka sijoittuvat tien alkupäässä sen eteläpuolelle, mutta loppupäässä pohjoispuolelle. Kaksi näin lähekkäistä, mutta eri linjaan sijoittuvaa ilmajohtoa pylväineen muuttaa tie- ja peltomaisemaa sekavaksi. Yleiskaavassa vaalittavaksi osoitetulla alueella Vojakkalanahontien varrella ilmajohdon sijaintia suhteessa katuvalaistukseen,

Tornionlaakson museon johtaja09.06.2026§ 82/2026

sen säilyttämistä nykyisellä paikallaan tai korvaamista maakaapelilla tulisi museon näkemyksen mukaan vielä harkita uudelleen.

Puistomuuntamo on Vojakkalanaholla osoitettu sijoitettavaksi keskelle kyläaluetta Vojakkalanahontien ja Alpinintien risteyksen eteläpuolelle nykyisen pylväsmuuntamon tienoille. Kyseinen paikka kylän keskellä on avointa hoidettua kyläaluetta ja pihapiiriä. Vaikka suunniteltu muuntamo on puistomuuntamoksi kooltaan pieni, niin pienipiirteisessä raittimaisemassa se nousee esiin ympäristöstään poikkeavana modernina teknisenä elementtinä sijoituessaan pylväsmuuntamosta poiketen maantasolle katselukorkeudelle. Vojakkalanahon kyläkuvan tiiveydestä ja hyvin hoidetusta avoimuudesta johtuen muuntamolle voi olla vaikea löytää kyläkuvallisesti huomaamatonta paikkaa. Tällaisia voisi olla umpeen kasvaneet kohdat Vojakkalanahontien pohjoispuolella (esim. Vojakkalanahontie 71:n kohdalla).

Mikäli sijoituspaikkaa ei ole mahdollista siirtää, nyt esitetyssä paikassa muuntamon sopeuttamiseen kyläkuvaan sekä sijoituspaikan maisemointiin rakentamisen jälkeen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Muuntamo olisi hyvä sijoittaa nykyisen pylväsmuuntamon ja Alpinintien väliin siten, että sen harjan suunta on joko samansuuntainen tai suorassa kulmassa samalla tontilla sijaitsevan asuinrakennuksen harjan kanssa. Sijoitettaessa tulee huomioda olemassa olevan kasvillisuuden, pensaiden ja puiden säilyttäminen sen ympärillä. Muuntamon rakentamisessa/perustamisessa tulee pyrkiä sijoittamaan se mahdollisimman lähelle olemassa olevaa maanpintaa. Laajaa sorastettua aluetta perustusten ympärillä tulisi myös välttää tai huolehtia kasvualustan säilymisestä, jotta se paremmin sulautuisi nyt hyvin hoidettuun nurmialueeseen.

Sihtuunantien varrella uusi ilmajohto sijoittuu kahdessa kohtaa lähellä tietä olevien rakennusten tuntumaan. Pylväsmuuntamo *12644 Rantamaa* on sijoitettu suoraan Sihtuunantie 242 pihapiiriin kuuluvan vanhan aitan kohdalle. Aitta sijaitsee melko lähellä tietä, jolloin suunniteltu ilmajohto jopa kulkisi suoraan aitan päältä. Museon näkemyksen mukaan muuntamo on syytä sijoittaa jo paloturvallisuuden takia selkeästi kauemmas aitasta. Myös ilmajohtolinjan sijoittamista suoraan aitan päälle tulisi museon näkemyksen mukaan välttää.

Sihtuunantie 422 ja 457 välille suunnitelmakartassa on osoitettu uusi ja olemassa oleva ilmajohto, molemmat tien itäpuolella. Museon käsityksen mukaan nykyinen ilmajohto sijaitsee kyseisellä alueella tien länsipuolella. Sihtuunantie 422 kohdalla tie ja ilmajohtot sijoittuvat periaatteessa pihapiirin keskelle, minkä vuoksi useampien johtojen sijoittamista rinnakkain olisi varmasti hyvä välttää.

Kummunmäen alueella Isreelintie 4 on yksi alueelta inventoiduista paikallisesti merkittävistä rakennetun kulttuuriympäristön kohteista ja pihapiiriin kuuluva maakellari sijaitsee lähes kiinni tiessä. Kyseisellä paikalla maakaapelointi tulee kellarin säilymisen edistämiseksi sijoittaa toiselle puolen tietä, kuten suunnitelmakartan mukaan ilmeisesti onkin tarkoitus. Uusi puistomuuntamo on osoitettu sijoitettavaksi Isreelintien ja Pakkolantien risteyksen koillispuolelle. Museon näkemyksen mukaan kyläkuvallisesti muuntamolle sopivampi sijoituspaikka olisi risteyksen luoteispuolella, missä nykyinen pylväsmuuntamo sijaitsee. Isreelintie 2:ssa sijaitsee ilmeisesti jonkin vanhan telemaston laitehuone 1970-luvun alusta, jonka yhteyteen uusi puistomuuntamo sopisi luontevammin kuin tien toisen puolen rakentamattomalle avoimelle peltoalueelle. Sijoitettaessa tekniset laitetilat lähelle toisiaan vältettäisiin rakennelmien

Tornionlaakson museon johtaja09.06.2026§ 82/2026

levittämiseltä entistä laajemmalle kyläkuvallisesti tärkeäksi arvioidulla alueella. Paikalla lienee myös valmis liittymä hyödynnettäväksi huoltotienä.

Könöläntien varteen sijoitettavalle puistomuuntamolle osoitettu paikka on tie- ja kylämaiseman kannalta vähemmän huomiota herättävä ja paikassa on olemassa olevaa puustoa, jota säilyttämällä muuntamon lähellä on mahdollista sopeuttaa sitä maisemaan.

Könöläntie 6, 12, 17, 27, 28, 36/38 ja 40 sekä Rautiontie 13(?) ovat myös rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnissa mukana olevia kohteita, joiden osalta jakokaappien ja kaapelikaivannon sijoittamisessa tulisi huomioida välittömästi tien varressa sijaitsevat rakennukset. Kyseiset kohteet ovat kaikki viimeistään 1900-luvun puolivälistä ja ovat olennainen osa Kummunmäen paikallisesti arvokkaaksi määriteltyä kyläaluetta. Kaapeleiden kaivuuta ei tule ulottaa 1,5–2,0 metriä lähemmäs rakennuksia. Liian lähelle ulotetut kaivannot heikentävät maan tiiviyyttä ja voivat liikenteen aiheuttaman tärinän vuoksi johtaa perustusten liikkumiseen ja siten aiheuttaa vaurioita perustuksille ja rakennuksille. Kyseisen kaltaiset perinteistä rakentamistapaa edustavat rakennukset on perustettu joko pelkkien nurkkakivien varaan tai jälleenrakennuskaudella säästöbetonisten sokkeleiden tai pilarien varaan ja ovat siten alttiita vaurioille. Sama on syytä huomioida myös muilla suunnittelualueilla ja suunnitelmissa.

Puistomuuntamoiden ja jakokaappien sijoittaminen

Museon näkemyksen mukaan puistomuuntamoiden ja jakokaappien paikat olisi hyvä aina sijoittaa kohtiin, joissa on olemassa olevaa puustoa tai pensaita, jota voi käyttää maisemoinnin apuna, eikä merkittävästi pihapiirejä tai perinteistä rakentamistapaa edustavia rakennuksia välittömässä läheisyydessä. Yleisesti ottaen muuntamoita ei tule sijoittaa historiallisesti arvokkaiden rakennusten välittömään läheisyyteen ja tarvittaessa puistomuuntamot tulisi toteuttaa väritykseltään ja materiaaleiltaan alueen rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sopivaksi ja mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi. Muuntamoiden sijoittamista peltoaukeille tulee välttää.

Jakokaappeja alueille on monesti tulossa lukuisia, jolloin ne olisi hyvä toteuttaa mattapintaisina ja väritykseltään alueen rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sopivaksi ja sijoittelultaan mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi. Tai mikäli alueella on jo olemassa olevia jakokaappeja niin sovitaa uudet väritykseltään entisiä vastaaviksi, jolloin voidaan välttää monenkirjavien uusien elementtien tuomista tie/kylämaisemaan. Mikäli sijoituspaikan lähellä on olemassa olevia postilaatikkoteineitä, sähkö- tai katuvalotolppia tms., olisi jakokaapit hyvä sijoittaa näiden lähistölle, jotta tekniset elementit ovat yhdellä koolla.

Myös jakokaappien sijoituspaikkojen tarkemmassa suunnittelussa tulisi huomioida niiden kyläkuvallinen asema suhteessa vanhoihin arvokkaisiin pihapiireihin ja rakennuksiin eikä jakokaappeja tule sijoittaa kiinni rakennuksiin. Mahdollisten puistomuuntamoiden, jakokaappien ja kaapelikaivantojen ympäristö tulee maisemoida rakentamisen jälkeen. Tieympäristön ja kylämaiseman näkökulmasta kaivantojen mahdolliseen maisemointiin ei tulisi tuoda maa-aineksia muualta tai kylvää muualta tuotuja siemeniä. Teiden varsilla voi olla myös joitakin maisemallisesti tärkeitä ja/tai kookkaita puita, jotka tulee

Tornionlaakson museon johtaja09.06.2026§ 82/2026

huomioida kaivantoja suunniteltaessa. Puiden säilymisedellytyksiä ei tulisi vaarantaa katkomalla juuria.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Hankealueelta ei tunneta muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, joihin saneerauksella olisi vaikutusta. Arpelan läpi menevän tien seutu on inventoitu vuonna 2024. Hankkeen vaikutusalueen arkeologiset inventoinnit ovat siis ajantasaiset, eikä hankkeella ole vaikutusta arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Liisanantti Oy, Mika Kero
Tornionlaakson Sähköverkko, Tuomas Lantto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Tornion kaupunki, rakennusvalvonta